

Sygn. akt I C 1056/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 marca 2020 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, I Wydział Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: S.S.R. Bartosz Kasielski

Protokolant: sekretarz sądowy Sylwia Wróblewska

po rozpoznaniu w dniu 3 marca 2020 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa M. F.

przeciwko (...) Spółce jawnej z siedzibą w Ł.

o zapłatę

1. zasądza od (...) Spółki jawnej z siedzibą w Ł. na rzecz M. F. kwotę 12.127,79 zł (dwanaście tysięcy sto dwadzieścia siedem złotych 79/100) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot :

a) 3.970,29 zł (trzy tysiące dziewięćset siedemdziesiąt złotych 29/100) od dnia 17 czerwca 2019 roku do dnia zapłaty;

b) 8.157,50 zł (osiem tysięcy sto pięćdziesiąt siedem złotych 50/100) od dnia 28 stycznia 2020 roku do dnia zapłaty;

2. oddala powództwo w pozostałej części;

3. zasądza od (...) Spółki jawnej z siedzibą w Ł. na rzecz M. F. kwotę 4.235 zł (cztery tysiące dwieście trzydzieści pięć złotych) tytułem kosztów procesu.

Sygn. akt I C 1056/19

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 17 czerwca 2019 roku M. F. wystąpił przeciwko (...) Spółce jawnej z siedzibą w Ł. o zapłatę kwoty 12.342,01 złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty, a także zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazano, że dochodzona kwota stanowi nienależne świadczenie uzyskane przez pozwaną spółkę w toku egzekucji komorniczej, w której nie uwzględniono faktów nabycia przez M. F. spadku po zmarłym dłużniku z dobrodziejstwem inwentarza, a także ustalonej przez komornika sądowego w wyniku spisu inwentarza wartości czynnej spadku do której ogranicza się ewentualna odpowiedzialność powoda za długi spadkowe.

(pozew k.4 – 9)

W odpowiedzi na pozew z dnia 12 września 2019 roku (...) Spółka jawna z siedzibą w Ł. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwana spółka zakwestionowała możliwość uznania wyegzekwowanego od powoda świadczenia jako nienależnego z uwagi na fakt prowadzenia egzekucji w oparciu o prawidłowy tytuł wykonawczy, jak również brak odpadnięcia

podstawy świadczenia po jego spełnieniu. Odwołując się do różnicy między długiem, a odpowiedzialnością za dług wskazała, że miała pełne prawo dochodzenia na drodze postępowania egzekucyjnego przysługującej jej wierzytelności, tym bardziej, że nie wystąpiło żadne zdarzenie skutkujące jej wygaśnięciem. Nadto zaznaczyła, że pierwotny wierzyciel prowadził egzekucję przeciwko dłużnikowi przed tym samym komornikiem sądowym, który sporządził spis inwentarza po zmarłej. W tym kontekście wierzytelność ta winna być uwzględniona w ramach dokonanego spisu i nie sposób mówić o jakimkolwiek ograniczeniu odpowiedzialności spadkobierców dłużnika za jego długi.

(odpowiedź na pozew k.60 – 62)

Pismem procesowym z dnia 9 grudnia 2019 roku (doręczonym w dniu 27 stycznia 2020 roku) M. F. dokonał przedmiotowej modyfikacji powództwa wnosząc o zasądzenie kwoty 12.227,79 złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wytoczenia pozwu, ewentualnie zaś, na wypadek braku uwzględnienia tego rodzaju żądania, o zasądzenie kwoty 3.970,29 złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wytoczenia pozwu.

Uzasadniając swoje stanowisko procesowe powód zaznaczył, że z uwagi na istniejący w jego małżeństwie ustrój rozdzielności majątkowej, w toku prowadzonej przeciwko niemu egzekucji wyegzekwowane zostały środki stanowiące osobisty majątek małżonków w kwotach odpowiednio – 10.480,98 złotych (M. F.) oraz 8.157,50 złotych (E. F.). Jednocześnie w dniu 2 grudnia 2019 roku małżonkowie F. zwarli umowę przelewu wierzytelności, na mocy której E. F. przeniosła na rzecz swojego męża wierzytelność w wysokości 8.157,50 złotych przysługującą jej wobec pozwanej spółki tytułem nienależnie uzyskanego świadczenia w toku prowadzonej egzekucji komorniczej. W konsekwencji żądanie M. F. obejmuje kwotę 12.227,79 złotych, na którą składają się należności wyegzekwowane ponad wartość czynną spadku (12.127,79 złotych) oraz koszty postępowania poniesione przed Sądem Rejonowym w Bielsku – Białej w sprawie sygn. akt I Co 243/19 (100 złotych).

(pismo procesowe M. F. z dnia 9 grudnia 2019 roku k.98 – 169)

Pismem procesowym z dnia 11 marca 2020 roku (...) Spółka jawna z siedzibą w Ł. wniosła o oddalenie powództwa w jego zmodyfikowanym kształcie. Pozwana zakwestionowała, aby E. F. przysługiwała względem niej jakakolwiek wymagalna wierzytelność, w szczególności mogąca być przedmiotem umowy cesji. Zwróciła również uwagę na brak wystąpienia zdarzenia objętego umową przelewu wierzytelności (bezpodstawne zajęcie środków finansowych), upływ prekluzyjnego terminu przewidzianego na wytoczenie odrębnego powództwa w trybie art. 841 k.p.c., a także nieprawidłowe określenie stanu czynnego spadku przez komornika sądowego.

W świetle podniesionych okoliczności pozwana spółka wniosła o ponowne otwarcie zamkniętej rozprawy na nowo oraz uzupełnienie materiału dowodowego m.in. poprzez zobowiązanie M. F. do złożenia wypisu aktu notarialnego Rep A nr (...) z dnia 24 stycznia 2012 roku obejmującego umowę zamiany i darowizny, z którego wynikać będzie wartość lokalu mieszkalnego, którego udział wchodził w skład spadku po zmarłym dłużniku.

(pismo procesowe (...) Spółki jawnej z siedzibą w Ł. z dnia 11 marca 2020 roku k.181 – 198)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny :

Nakazem zapłaty, wydanym w dniu 27 lipca 2009 roku w sprawie sygn. akt I Nc 1401/09 Sąd Rejonowy w Bielsku – Białej nakazał A. F., aby zapłaciła na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. kwotę 10.844,60 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 28 maja 2009 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 153 złotych tytułem kosztów procesu w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu zapłaty albo wniosła w tym terminie zarzuty.

Orzeczenie uprawomocniło się w dniu 23 sierpnia 2009 roku.

(nakaz zapłaty k.19 akt sprawy I Co 243/19)

Z. F. i A. F. pozostawali właścicielami prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego numer (...), położonego w O. przy ulicy (...), dla którego Sąd Rejonowy w Piszcu prowadził księgę wieczystą numer (...).

Z. F. zmarł w dniu 10 kwietnia 2007 roku, a spadek po nim na podstawie ustawy nabyli żona A. F. i synowie M. F., P. F. i T. F. po 1/4 części każdy z nich.

A. F. zmarła w dniu 9 lipca 2011 roku, a spadek po niej na podstawie ustawy nabyli z dobrodziejstwem inwentarza jej synowie M. F., P. F. i T. F. po 1/3 części każdy z nich.

(akt poświadczenia dziedziczenia k.12 – 15, protokół dziedziczenia k.16 – 21, odpis księgi wieczystej numer (...) k.183 – 191)

(...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. prowadziła egzekucję przeciwko A. F. na podstawie prawomocnego nakazu zapłaty z dnia 27 lipca 2009 roku w sprawie sygn. akt Km (...) przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowy w Piszcu W. M.. Wobec śmierci dłużnika postępowanie zostało zawieszono postanowieniem z dnia 5 sierpnia 2011 roku.

(postanowienie o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego k.66)

M. F. oraz jego bracia złożyli oświadczenia o przyjęciu spadku po zmarłej matce z dobrodziejstwem inwentarza, gdyż mieli świadomość, że mogła ona pozostawić po sobie długi. Mężczyzna nie zamieszkiwał z nią od stycznia 2006 roku, ale utrzymywał okazjonalny kontakt. Wiedział, że A. F. spłacała zaciągnięte w przeszłości przez jednego z jego braci kredyty.

M. F. podjął próby ustalenia zakresu długów spadkowych. Udał się m.in. do oddziałów banków zlokalizowanych w ostatnim miejscu stałego pobytu A. F. (O.), występował do Biura (...), a także przeglądał dokumenty zmarłej pozostawione w jej mieszkaniu, wśród których były jedynie wezwania do zapłaty ze spółdzielni mieszkaniowej. Ostatecznie wobec braku szczegółowej wiedzy odnośnie pełnego zakresu zadłużenia sporządzenie spisu inwentarza zostało zlecone komornikowi sądowemu.

Po śmierci A. F. w lokalu mieszkalnym numer (...), położonym w O. przy ulicy (...) zamieszkali bracia M. F.. Z uwagi na ujawnione zadłużenie z tytułu zajmowania lokalu spadkobiercy podjęli decyzję o jego zamianie na mniejszy, co ostatecznie nastąpiło w dniu 24 stycznia 2012 roku. W okresie tych kilku miesięcy nie wpływała jakakolwiek korespondencja pocztowa od wierzycieli zmarłej. Przez kolejnych kilka miesięcy M. F. pozostawał w kontakcie z nabywcami lokalu po zmarłych jego rodzicach celem odbioru listów, które mogły być kierowane na poprzedni znany podmiotom trzecim adres. Nadto poproszono pracowników Urzędu Poczтового, aby korespondencja pocztowa przekazywana była na nowy, aktualny adres. W takim trybie bracia F. uzyskali informacje od jednego z wierzycieli tj. spółki (...). Inni znani wierzyciele również powoływali się na ten adres tj. O., ul. (...).

(dowód z przesłuchania M. F. k.94 – 96 , zeznania świadka E. F. k.92 – 93, odpis księgi wieczystej numer (...) k.192 – 198)

W okresie od dnia 4 października 2013 roku do dnia 10 marca 2014 roku Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Szczytnie W. M. w sprawie Kmn (...) zgodnie z wnioskiem Sądu Rejonowego w Szczytnie VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego w P. na podstawie postanowienia tego Sądu z dnia 30 sierpnia 2013 roku, wydanego w sprawie VI Ns 393/13 dokonał spisu inwentarza po zmarłej A. F., w wyniku którego ustalił stan czynny i bierny spadku w wysokości odpowiednio 91.710 złotych oraz 87.734,26 złotych, zaś czystą masę spadkową na kwotę 3.975,74 złotych. W ramach stanu biernego spadku uwzględniono wierzytelności zmarłej wobec (...) Spółki Akcyjnej (12.607,64 złotych), R. (...) P. (45.617,70 złotych), (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej (8.689,07 złotych), (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (983,06 złotych), (...) Spółki Akcyjnej (1.516,81 złotych) oraz Zespołu (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

(18.322,98 złotych). Nie odnotowano jakiegokolwiek wierzytelności przysługującej (...) Spółce jawnej z siedzibą w Ł. bądź jej poprzednikowi prawnemu tj. (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B..

(spis inwentarza k.36 – 37)

W dniu 29 czerwca 2015 roku E. C. i M. F. zawarli w formie aktu notarialnego Rep A nr (...) umowę majątkową przedmażeńską o ustanowieniu rozdzielnosci majątkowej z chwilą zawarcia przez nich małżeństwa.

M. F. i E. C. z domu C. zawarli związek małżeński w dniu 4 lipca 2015 roku.

(akt notarialny Rep A nr (...) k.48 – 49, dane z systemu PESEL)

Spadkobiercy A. F. dokonali spłaty długów spadkowych ujawnionych w spisie inwentarza. Zwracali się z własnej inicjatywy do znanych im wierzycieli celem ustalenia sposobu spłaty m.in. rozłożenia zadłużenia na raty. Na datę sporządzenia spisu inwentarza nie dysponowali wiedzą o istniejącym zadłużeniu wobec (...) Spółki jawnej z siedzibą w Ł. lub jej poprzednika prawnego – (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B.. Nie otrzymywali do tego czasu żadnych dokumentów od tych spółek, wskazujących na istnienie wierzytelności w stosunku do ich zmarłej matki. Nie posiadali również innych informacji potwierdzających tego rodzaju dług. Ostatnie z wymienionych w spisie inwentarza zobowiązań spłacili w grudniu 2018 roku – wobec banku (...) (następca prawny R.).

(dowód z przesłuchania M. F. k.94 – 96, zeznania świadka E. F. k.92 – 93, zaświadczenia k.30 – 35)

Postanowieniem z dnia 21 listopada 2018 roku referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w Bielsku – Białej nadał klauzulę wykonalności tytułowi egzekucyjnemu w postaci prawomocnego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Rejonowy w Bielsku – Białej w dniu 27 lipca 2009 roku, sygn. akt I Nc 1401/09 na rzecz wierzyciela (...) Spółki Jawnej z siedzibą w Ł. jako następcy prawnego (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. m.in. przeciwko M. F. jako następcy prawnemu A. F..

(postanowienie referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w Bielsku – Białej z dnia 21 listopada 2018 roku k.23 akt sprawy I Co 243/19)

W dniu 10 grudnia 2018 roku (...) Spółka jawna z siedzibą w Ł. złożyła wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko m.in. M. F. na podstawie tytułu wykonawczego w postaci prawomocnego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Rejonowy w Bielsku – Białej w dniu 27 lipca 2009 roku, sygn. akt I Nc 1401/09, zaopatrzonego klauzulą wykonalności na rzecz następcy prawnego pierwotnego wierzyciela postanowieniem referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w Bielsku – Białej z dnia 21 listopada 2018 roku.

(wniosek o wszczęciu egzekucji k.1 akt sprawy Km (...))

Pismem z dnia 28 grudnia 2018 roku Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Skierniewicach zawiadomił M. F. o wszczęciu egzekucji w sprawie Km (...), przy czym korespondencja została skierowana na adres meldunkowy, nie zaś faktycznego pobytu.

(dowód z przesłuchania M. F. k.94 – 96, zawiadomienie o wszczęciu egzekucji k.28)

W dniu 7 stycznia 2019 roku M. F. nawiązał kontakt telefoniczny z Komornikiem Sądowym prowadzącym egzekucję przeciwko jego osobie. Tego samego dnia złożył drogą e – mail wniosek o zawieszenie postępowania egzekucyjnego załączając protokół spisu inwentarza. Korespondencja wpłynęła do organu egzekucyjnego tradycyjną formą pisemną w dniu 9 stycznia 2019 roku.

W tym samym dniu M. F. skontaktował się z pełnomocnikiem reprezentującym wierzyciela. Pomimo przekazania w ramach tej rozmowy, a także wiadomościach e – mail z dni 8 i 11 stycznia 2019 roku informacji związanych m.in. z

faktem nabycia spadku po zmarłym dłużniku z dobrodziejstwem inwentarza oraz wartością czystej masy spadkowej w kwocie 3.975,74 złotych nie doprowadził do wstrzymania postępowania egzekucyjnego.

W dniach 11 stycznia 2019 roku i 14 stycznia 2019 roku M. F. zwracał się kilkakrotnie do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Skierniewicach o zawieszenie postępowania egzekucyjnego.

Postanowieniem z dnia 15 stycznia 2019 roku Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Skierniewicach oddalił wniosek M. F. o zawieszenie postępowania egzekucyjnego.

(dowód z przesłuchania M. F. k.94 – 96, korespondencja e – mail k.80 – 82, korespondencja e – mail wraz z wnioskiem o zawieszenie egzekucji k.48 – 64 akt sprawy Km (...), korespondencja k.65 – 66, 68 akt sprawy Km (...), postanowienie z dnia 15 stycznia 2019 roku k.70 akt sprawy Km (...))

W dniu 14 stycznia 2019 roku M. F. wniósł skargę na postanowienie referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w Bielsku – Białej z dnia 21 listopada 2018 roku w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności wnosząc o jego zmianę poprzez dodanie wzmianki o ograniczeniu egzekucji do wysokości czynnej masy spadkowej, a także zawieszenie postępowania egzekucyjnego w sprawie sygn. akt Km (...).

(skarga na orzeczenie referendarza sądowego k.26 – 29 akt sprawy I Co 243/19)

Postanowieniem z dnia 15 stycznia 2019 roku Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Skierniewicach postanowił zakończyć postępowanie egzekucyjne w sprawie wobec wyegzekwowania całej należności wynikającej z tytułu wykonawczego. Jednocześnie rozstrzygnął o kosztach postępowania przyznając na rzecz wierzyciela kwotę 900 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu egzekucyjnym oraz obciążył dłużników kosztami postępowania egzekucyjnego w kwocie 1.447,95 złotych.

(postanowienie Komornika Sądowego z dnia 15 stycznia 2019 roku k.29)

Postanowieniem z dnia 15 stycznia 2019 roku referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w Bielsku Białej wstrzymał wykonanie tytułu wykonawczego do czasu prawomocnego rozpoznania skargi na orzeczenie referendarza sądowego. Orzeczenie to zostało doręczone komornikowi sądowemu w dniu 16 stycznia 2019 roku (fax).

(postanowienie z dnia 15 stycznia 2019 roku k.60 akt sprawy I Co 243/19, potwierdzenie odbioru orzeczenia k.84 akt sprawy Km (...))

W toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego w sprawie sygn. akt Km (...) wyegzekwowano od dłużnika kwotę 18.638,48 złotych w ramach zajęcia rachunku bankowego w (...) Bank Spółce Akcyjnej z siedzibą we W..

Zajęcia obejmowały w poszczególnych dniach kwoty : 12.183,95 złotych (8 stycznia 2019 roku), 8.266,05 złotych (9 stycznia 2019 roku) oraz 54 złote (18 stycznia 2019 roku). Nadto na rzecz E. F. zwrócone zostały uprzednio zajęte kwoty 1.844,79 złotych (14 stycznia 2019 roku) oraz 20,73 złotych (21 stycznia 2019 roku). Wyegzekwowana kwota 18.638,48 złotych obejmowała środki z majątków odrębnych M. F. – 10.480,98 złotych oraz E. F. – 8.157,50 złotych.

Wierzycielowi przekazano kwotę 17.217,78 złotych, w tym 9.700,92 złotych tytułem należności głównej, 6.402,61 złotych tytułem odsetek, 187 złotych tytułem kosztów postępowania klauzulowego, 900 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu egzekucyjnym oraz 27,25 złotych tytułem zwrotu części zaliczki.

(historie operacji rachunków bankowych k.103 – 115, 117, 119 – 166, informacja z Euro Bank k.116, wykaz transakcji k.118, karta rozliczeniowa – akt sprawy Km (...))

Postanowieniem z dnia 21 lutego 2019 roku Sąd Rejonowy w Bielsku – Białej w sprawie sygn. akt I Co 243/19 m.in. zmienił punkt 1 postanowienia referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym w Bielsku Białej z dnia 21 listopada 2018 roku, w ten sposób, że postanowił nadać klauzulę wykonalności tytułowi egzekucyjnemu w postaci prawomocnego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Rejonowy w Bielsku – Białej w dniu 27 lipca 2009

roku, sygn. akt I Nc 1401/09 na rzecz wierzyciela (...) Spółki jawnej z siedzibą w Ł. jako następcy prawnego (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. przeciwko M. F. i T. F., na których przeszło zobowiązanie zmarłego dłużnika A. F., zastrzegając ich prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku, a także zasądził m.in. na rzecz M. F. od (...) Spółki jawnej z siedzibą w Ł. kwotę 100 złotych tytułem kosztów postępowania skargowego.

(postanowienie Sądu Rejonowego w Bielsku – Białej w sprawie sygn. akt I Co 243/19 z dnia 21 lutego 2019 roku wraz z uzasadnieniem k.22 – 27)

Pismem z dnia 29 marca 2019 roku (doręczonym w dniu 2 kwietnia 2019 roku) M. F. wezwał (...) Spółkę Jawną z siedzibą w Ł. do zapłaty kwoty 12.355,01 złotych w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania tytułem nienależnie uzyskanego świadczenia w toku egzekucji sądowej prowadzonej w sprawie Km (...) oraz skompensowanych kosztów sądowych wynikających z postanowienia Sądu Rejonowego w Bielsku – Białej z dnia 21 lutego 2019 roku w sprawie sygn. akt I Co 243/19.

(pismo z dnia 29 marca 2019 roku wraz z dowodem odbioru k.38 – 41)

W piśmie z dnia 25 kwietnia 2019 roku M. F. wezwał ponownie (...) Spółkę Jawną z siedzibą w Ł. do zapłaty kwoty 12.348,50 złotych w terminie 3 dni od dnia doręczenia wezwania. Rozmiar żądanej kwoty stanowił sumę nienależnie wyegzekwowanego świadczenia (12.348,50 złotych) oraz przyznanego zwrotu kosztów postępowania w sprawie sygn. akt I Co 243/19 (100 złotych), która została pomniejszona o wysokość należnych wierzycielowi wyłącznie od M. F. kosztów postępowania klauzulowego (93,50 złotych).

(pismo z dnia 25 kwietnia 2019 roku k.42 – 43)

Pismem z dnia 7 maja 2019 roku (...) Spółka jawna z siedzibą w Ł. odmówiła spełnienia świadczenia w jakimkolwiek zakresie odwołując się do skutecznych czynności podejmowanych przez Komornika Sądowego w toku postępowania egzekucyjnego w sprawie Km (...), a także braku ujawnienia na tym etapie jakiegokolwiek ograniczenia odpowiedzialności spadkobierców za długi spadkowe.

(pismo z dnia 7 maja 2019 roku k.46 – 47)

Pismem z dnia 13 maja 2019 roku M. F. wezwał ostatecznie (...) Spółkę Jawną z siedzibą w Ł. do zapłaty kwoty 12.442,01 złotych w terminie 3 dni od dnia doręczenia wezwania. Mężczyzna wskazał, że dochodzi zwrotu nienależnie wyegzekwowanego świadczenia (12.342,01 złotych) oraz przyznanego zwrotu kosztów postępowania w sprawie sygn. akt I Co 243/19 (100 złotych).

(pismo z dnia 13 maja 2019 roku k.44 – 45)

W dniu 2 grudnia 2019 roku M. F. i E. F. zawarli umowę przelewu wierzytelności na podstawie której M. F. nabył od E. F. przysługującą jej wobec (...) Spółki jawnej z siedzibą w Ł. wierzytelność z tytułu bezpodstawnie zajętych środków finansowych w wysokości 8.157,50 złotych, zajętych w toku postępowania egzekucyjnego z dnia 28 grudnia 2018 roku prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Skierniewicach A. L. sygn. Km (...).

(umowa przelewu wierzytelności k.167)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie całokształtu zgromadzonego materiału dowodowego, w szczególności depozycji powoda, zeznań świadka E. F., a także dokumentów złożonych w toku postępowania przez obie strony, których treść nie budziła wątpliwości co do ich zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy, jak również zawartych w aktach postępowania prowadzonego przed Sądem Rejonowym w Bielsku – Białej w sprawie sygn. akt I Co 243/19 oraz egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Skierniewicach w sprawie Km (...).

Sąd oddalił wniosek strony pozwanej o ponowne otwarcie zamkniętej rozprawy na nowo oraz kontynuowanie postępowania dowodowego, w szczególności poprzez zobowiązanie M. F. do złożenia wypisu aktu notarialnego z dnia 24 stycznia 2012 roku, Rep A nr (...), na mocy którego doszło do zawarcia umowy zamiany i darowizny lokali mieszkalnych, w tym wchodzącego w skład spadku po zmarłym dłużniku. Należy stwierdzić, że zgłoszony wniosek dowodowy nie był niezbędny do podjęcia merytorycznego rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, w szczególności wobec wyników przeprowadzonego postępowania dowodowego, przy czym kwestia ta zostanie omówiona szerzej w dalszej części uzasadnienia. Jednocześnie trudno znaleźć jakiegokolwiek przekonujące argumenty, które nie zmierzałyby do potraktowania tego wniosku jako ewidentnie spóźnionego.

Stosownie do treści art. 6 § 2 k.p.c. strony i uczestnicy postępowania obowiązani są przytaczać wszystkie fakty i dowody bez zwłoki, aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko. Nadto w myśl obowiązującego do dnia 7 listopada 2019 roku art. 217 § 2 k.p.c. Sąd pomijał spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich we właściwym czasie bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. Wobec zaistniałej w toku niniejszego procesu nowelizacji przepisów procedury cywilnej oraz związanej z nią zasady stosowania przepisów nowo uchwalonych (art. 9 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw – Dz.U. 2019, poz. 1469 z późn. zm.) funkcję uprzednio przytoczonej normy pełni obecnie art. 205³ § 2 k.p.c., zgodnie z którym Przewodniczący może zobowiązać stronę, by w piśmie przygotowawczym podała wszystkie twierdzenia i dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy pod rygorem utraty prawa do ich powoływania w toku dalszego postępowania; a w takim przypadku twierdzenia i dowody zgłoszone z naruszeniem tego obowiązku podlegają pominięciu, chyba że strona uprawdopodobni, iż ich powołanie w piśmie przygotowawczym nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynika później.

Odnosząc powyższe do realiów przedmiotowej sprawy nie sposób stracić z pola widzenia faktu, że strona pozwana występowała w charakterze tzw. podwójnego profesjonalisty, a mianowicie przedsiębiorcy (spółka prawa handlowego), reprezentowanego przez fachowego pełnomocnika, który dysponował stosowną wiedzą o charakterze i rodzaju sporu między stronami jeszcze przed zainicjowaniem postępowania sądowego przez M. F., o czym świadczy chociażby korespondencja e – mail stron ze stycznia 2019 roku (k.80 – 82) oraz dalsza wymiana pism przedprocesowych (k.38 – 46). W tak ukształtowanych realiach, przy ogólnie dostępnej treści dokumentów zawartych w systemie elektronicznych ksiąg wieczystych, jak również braku jakiegokolwiek uzasadnienia dla zgłoszenia dalszych wniosków dowodowych w piśmie procesowym z dnia 11 marca 2020 roku (k.181 – 182), nie sposób doszukać się większego usprawiedliwienia dla tak późnego momentu zgłoszenia wniosków dowodowych przez stronę pozwaną. Godzi się jedynie zauważyć, że odpis pozwu wraz z załącznikami (w tym protokół spisu inwentarza) został doręczony pozwanej w dniu 28 sierpnia 2019 roku, zaś pismo procesowe powoda zawierające zmodyfikowane żądanie pozwu wraz z zawiadomieniem o terminie rozprawy w dniu 27 stycznia 2020 roku, a więc na ponad miesiąc przed datą rozprawy poprzedzającej jej zamknięcie i wydanie merytorycznego rozstrzygnięcia w sprawie. Podkreślając ponownie zawodowy charakter działalności prowadzonej przez pozwaną spółkę oraz korzystanie z usług fachowego pełnomocnika trudno uznać, aby ten ponad miesięczny okres czasu był niewystarczający do ustosunkowania się do twierdzeń M. F., jak również podjęcia próby zgłoszenia nowych wniosków dowodowych. Nie może pozostawać przy tym większym usprawiedliwieniem dla takiego stanu rzeczy, eksponowana przez fachowego pełnomocnika okoliczność „3 – minutowego spóźnienia” na wyznaczony termin rozprawy w dniu 3 marca 2020 roku. Sąd nie zamierza w żaden sposób poddawać tego rodzaju faktu głębszej analizie. Co więcej, stosowne pismo procesowe mogło zostać złożone znacznie wcześniej wraz z wnioskiem o zezwolenie na jego złożenie (w trybie art. 205³ k.p.c.) bez konieczności uprzedniego wydania odrębnego zarządzenia w tym przedmiocie, a więc i ta okoliczność nie mogła stanowić usprawiedliwienia dla tak późnego podjęcia dalszej inicjatywy dowodowej przez stronę pozwaną.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje :

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w przeważającej części.

Podstawa materialno prawna zgłoszonego żądania opierała się na treści art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c., a więc instytucji nienależnego świadczenia, przy czym należało ją analizować w powiązaniu z regulacją odnoszącą się do ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe.

W realiach niniejszej sprawy bezspornymi pozostawały fakty : statusu A. F. jako dłużnika, co zostało wyrażone w prawomocnym orzeczeniu sądowym (nakaz zapłaty Sądu Rejonowego w Bielsku – Białej z dnia 27 lipca 2009 roku, sprawa sygn. akt I Nc 1401/09), posiadania przez powoda przymiotu spadkobiercy ustawowego po zmarłej, nabycia przez M. F. spadku z dobrodziejstwem inwentarza, przejścia uprawnień wierzyciela na rzecz pozwanej spółki (cesja), a także wyegzekwowania całości długu w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Skierniewicach w sprawie Km (...). Spór ogniskował się natomiast wokół ustawowego ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe, w szczególności jego charakteru oraz zakresu z punktu widzenia nie tyle egzekwującego, lecz całkowicie zaspokojonego wierzyciela.

Zgodnie z dyspozycją art. 1031 § 2 k.c. w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo spisie inwentarza stanu czynnego spadku. Powyższe ograniczenie odpowiedzialności odpada, jeżeli spadkobierca podstępnie pominął w wykazie inwentarza lub podstępnie nie podał do spisu inwentarza przedmiotów należących do spadku lub przedmiotów zapisów windykacyjnych albo podstępnie uwzględnił w wykazie inwentarza lub podstępnie podał do spisu inwentarza nieistniejące długi. Z kolei w myśl art. 1032 § 2 k.c. spadkobierca, który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza i spłacając niektóre długi spadkowe, wiedział lub przy dołożeniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o istnieniu innych długów spadkowych, ponosi odpowiedzialność za te długi ponad wartość stanu czynnego spadku, jednakże tylko do takiej wysokości, w jakiej byłby obowiązany je zaspokoić, gdyby spłacał należycie wszystkie długi spadkowe. Ustawodawca powiązał więc możliwość i zakres korzystania z dobrodziejstwa inwentarza z rzetelnością zachowania spadkobiercy. W wypadku nieuczciwych zachowań nakierowanych na zafałszowanie stanu spadku traci on ten przywilej całkowicie, natomiast w wypadku nieuprawnionego faworyzowania niektórych wierzycieli z krzywdą innych, znanych spadkobiercy, jego odpowiedzialność poszerza się na tyle, by zapewnić także pominiętym wierzycielom należyte zaspokojenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2014 roku, I CSK 264/13, Lex nr 1523429).

W realiach niniejszej sprawy żaden z wymienionych przypadków wyłączenia ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe nie miał miejsca. Powód wraz z braćmi podejmowali próby ustalenia zakresu długów pozostawionych przez ich matkę. Zasiękali informacji w miejscowych placówkach banków, zwracali się do Biura (...), przeglądali dokumenty zmarłej, a wreszcie powierzyli spis inwentarza wyspecjalizowanemu podmiotowi – komornikowi sądowemu. Z kolei na etapie spłaty wierzycieli sami z własnej inicjatywy podejmowali z nimi kontakt, w tym uzgadniali ratalne spłaty zadłużenia. W konsekwencji za szczerze i odpowiadające rzeczywistości przebiegowi wydarzeń należało uznać te twierdzenia M. F. i E. F., zgodnie z którymi, aż do momentu wszczęcia postępowania egzekucyjnego w sprawie Km (...) spadkobiercy A. F. nie mieli świadomości o istnieniu innego, niewymienionego w spisie inwentarza wierzyciela oraz przysługującej mu względem zmarłej wierzytelności. Nadto byli przekonani, że uregulowali wszystkie zobowiązania A. F.. Wiarygodne pozostaje i to stwierdzenie powoda, że nie miał on żadnego interesu, aby ukrywać ewentualnej wiedzy o długu w stosunku do pozwanej spółki, a w zasadzie jej poprzednika prawnego. Z przedłożonych w toku postępowania dokumentów wynika zaś, że ostatnią aktywnością pierwotnego wierzyciela tj. (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w B. było zainicjowanie postępowania egzekucyjnego przeciwko A. F. (toczyło się pod sygn. (...)), które zostało zawieszono w dniu 5 sierpnia 2011 roku. Brak jakichkolwiek dowodów na to, aby spółka ta w późniejszym okresie podejmowała jakiegokolwiek kroki celem ustalenia spadkobierców zmarłego dłużnika, w szczególności, czy kierowała na znany jej adres jakąkolwiek korespondencją pocztową, co mogłoby wskazywać na świadome nieuwzględnienie jej (w tym wierzytelności) przez spadkobierców zarówno na etapie spisu samego inwentarza (art. 1031 § 2 k.c.), jak i spłaty poszczególnych wierzycieli (art. 1032 § 2 k.c.). W tym miejscu należy wyraźnie zaznaczyć, że podnoszona przez pozwaną okoliczność tożsamości organu egzekucyjnego prowadzącego egzekucję przeciwko zmarłej (sprawa Km (...)) oraz dokonującego spisu inwentarza po niej (komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Szczytnie – W. M.) pozostaje całkowicie irrelevantna z punktu

widzenia ustawowych przesłanek dotyczących ograniczenia odpowiedzialności spadkobierców za długi spadkowe. Istotna pozostaje bowiem świadomość i zachowanie spadkobiercy, nie zaś komornika sądowego, któremu zlecono sporządzenie spisu inwentarza. Tym samym wskazywane wątpliwości, zmierzające do kwestionowania treści spisu inwentarza nie mogą być pochytywane jako zarzuty wpływające na zakres odpowiedzialności powoda za długi spadkowe.

Powyższe rozważania prowadzą do konkluzji, że odpowiedzialność spadkobierców A. F. winna być ograniczona do wysokości stanu czynnego spadku jako następstwo przyjęcia przez nich spadku po zmarłej z dobrodziejstwem inwentarza. Ograniczenie odpowiedzialności do wartości stanu czynnego spadku, o którym mowa w art. 1031 § 2 k.c. jest określane jako odpowiedzialność pro viribus hereditatis. Spadkobierca odpowiada całym swoim majątkiem (spadkowym i osobistym), ale tylko do określonej wartości. Wyczerpanie sumy wyznaczającej granice odpowiedzialności pro viribus hereditatis w zasadzie zwalnia spadkobiercę od dalszej odpowiedzialności (por. E. Skowrońska – Bocian, Komentarz "Odpowiedzialność za długi spadkowe").

Wartość stanu czynnego spadku po A. F. została ustalona w spisie inwentarza, który został sporządzony na zlecenie sądu (postanowienie z dnia 30 sierpnia 2013 roku, sygn. akt VI Ns 393/13) przez komornika sądowego (sprawa sygn. Kmn (...)) i objęła kwotę 91.710 złotych, przy jednocześnie ustalonych pasywach o wartości 87.734,26 złotych. Należy mieć na względzie, że w dacie realizowania spisu inwentarza obowiązywało rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 października 1991 roku w sprawie szczegółowego trybu postępowania przy zabezpieczeniu spadku i sporządzaniu spisu inwentarza (Dz.U. 1991, Nr 92, poz. 411), zgodnie z którego § 1 ust. 1 postanowienie o zabezpieczeniu spadku oraz postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza wykonuje na zlecenie sądu rejonowego komornik lub inny organ, w którego okręgu znajdują się rzeczy podlegające zabezpieczeniu lub wciągnięciu do spisu inwentarza, przy czym na czynności komornika może być wniesiona skarga do sądu rejonowego, a skargę wnosi się m.in. w ciągu 7 dni od powzięcia wiadomości o dokonaniu czynności (§ 2 ust. 2). W myśl § 25 wniosek o sporządzenie spisu inwentarza może być zgłoszony bezpośrednio komornikowi, który byłby właściwy do wykonania postanowienia sądu spadku o sporządzeniu spisu inwentarza. W tym wypadku komornik przystąpi niezwłocznie do spisu, zawiadamiając o tym sąd spadku, który wyda postanowienie o sporządzeniu spisu. Jeżeli postanowienie takie nie zostanie wydane, spis dokonany przez komornika nie rodzi skutków przewidzianych w art. 1032 Kodeksu cywilnego. Wreszcie zgodnie z § 32 w razie ujawnienia majątku lub długu nie wciągniętego do spisu inwentarza, może nastąpić uzupełnienie spisu inwentarza.

Mając na względzie powyższe należy uznać za wątpliwą możliwość podważania i kwestionowania treści spisu inwentarza wykonanego przez komornika sądowego na zlecenie Sądu w toku procesu, którego przedmiotem jest kwestia odpowiedzialności za długi spadkowe (np. sprawa o zapłatę). Przede wszystkim koniecznym jest zastrzeżenie, że ustalenie, czy istnieje spadek pozwalający na zaspokojenie przypadającej od dłużnika należności należy do postępowania egzekucyjnego (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1976 roku, IV PR 135/76, OSNC 1977/4/80, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 29 maja 2012 roku, I ACa 288/12, OSA 2013/3/98-105, wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 28 maja 2015 roku, III Ca 280/15, Lex nr 2127217). Kwestia wyczerpania się granic odpowiedzialności dłużnika za konkretne zobowiązanie do wysokości masy czynnej spadku w związku ze sporządzeniem spisu inwentarza i powołaniem się przez wierzycieli na okoliczności, o jakich mowa art. 1031 § 2 zd. 2 k.c. i art. 1032 § 2 k.c. stanowi kognicję Sądu, podlegającą rozpoznaniu w postępowaniu procesowym, nie zaś przez organ egzekucyjny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2011 roku, I CSK (...), Lex nr 960500). Zaprezentowane stanowisko przedstawicieli judykatury, które Sąd w niniejszym składzie podziela w całej rozciągłości prowadzi do konkluzji, że płaszczyzna postępowania procesowego nie jest właściwym polem do negocjowania treści sporządzonego przez komornika sądowego spisu inwentarza. Przyjęcie odmiennego stanowiska skutkowałoby hipotetyczną możliwością ponownego badania stanu czynnego spadku na kanwie licznych niezwiązanych ze sobą postępowań sądowych, inicjowanych przez poszczególnych wierzycieli, których wierzytelności nie zostały uwzględnione w spisie. Biorąc pod uwagę przewidziany przez rozporządzenie tryb wzruszenia treści spisu inwentarza, jak również względy pewności obrotu tego rodzaju stanowisko nie zasługuje na akceptację. Z tych właśnie względów Sąd nie dostrzegając konieczności ponownego otwarcia zamkniętej rozprawy na nowo oraz

kontynuowania postępowania dowodowego. Co więcej, samo złożenie do akt sprawy wnioskowanego przez pozwaną spółkę dokumentu (umowa zamiany i darowizny) pozostawałoby irrelewantne z punktu widzenia rozstrzygnięcia, albowiem z opisanych uprzednio przyczyn nie mogłoby skutkować podważeniem treści spisu inwentarza.

Porównanie wskazanych w spisie inwentarza wartości stanu czynnego i biernego spadku, uprzednie uregulowanie przez spadkobierców A. F. wszystkich zobowiązań w nim stwierdzonych, jak również brak świadomości o istnieniu innych długów, w szczególności przysługujących poprzednikowi prawnemu pozwanej spółki prowadziły do wniosku, że w świetle regulacji art. 1031 § 2 k.c. oraz 1032 § 1 k.c. odpowiedzialność spadkobierców zmarłej, w tym M. F., za długi spadkowe niewymienione w spisie pozostawała ograniczona do wysokości 3.975,74 złotych (91.710 złotych – 87.734,26 złotych). Jak wynika natomiast z zebranego materiału dowodowego w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego w sprawie Km (...) wyegzekwowana została tytułem długu należność w łącznej kwocie 16.103,53 złotych (9.700,92 złotych tytułem należności głównej, 6.402,61 złotych tytułem odsetek), a więc o 12.127,79 złotych wyższa niż faktyczna granica kwotowa odpowiedzialności spadkobierców za długi spadkowe (16.103,53 złotych – 12.127,79 złotych).

W tym miejscu należy rozróżnić zakres odpowiedzialności od instrumentów prawnych, jakimi może posłużyć się spadkobierca, aby skutecznie zapobiec wyegzekwowaniu z jego majątku należności, przekraczającej zakres jego odpowiedzialności. Narzędzia te pozostają zróżnicowane w zależności od etapu postępowania skierowanego przeciwko spadkobiercy.

W myśl art. 319 k.p.c. jeżeli pozwany ponosi odpowiedzialność z określonych przedmiotów majątkowych albo do wysokości ich wartości, sąd może, nie wymieniając tych przedmiotów ani ich wartości, uwzględnić powództwo zastrzegając pozwanemu prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności. Norma ta nie ma zastosowania wówczas, gdy istnieją uzasadnione podstawy do przyjęcia, że wartość przedmiotów jest znacznie wyższa od kwoty zasądzonej z tytułu odpowiedzialności; wówczas nie wchodzi w grę potrzeba tego rodzaju ochrony dłużnika. Gdyby jednak potrzeba ta powstała później, już po wydaniu wyroku, istnieje jeszcze możliwość zastosowania art. 792 k.p.c., którego znaczenie jest z punktu widzenia art. 837 k.p.c. takie samo jak art. 319 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1971 roku, II CR 354/71, Lex nr 7009). O ile jednak sąd rozpoznający sprawę takie zastrzeżenie "może" zawrzeć w tytule egzekucyjnym (art. 319), o tyle sąd w postępowaniu klauzulowym, jeśli takiego zastrzeżenia brakuje w tytule egzekucyjnym, jest do tego zobligowany z urzędu, na co wskazuje kategoriyczne sformułowanie art. 792 k.p.c. Jak wynika z załączonej dokumentacji pozwana spółka wystąpiła o nadanie klauzuli wykonalności bez ograniczenia zakresu odpowiedzialności spadkobierców, zaś Sąd Rejonowy w Bielsku Białej w osobie referendarza sądowego wniosek ten uwzględnił w całości. W tego rodzaju sytuacji dłużnik, który nabył spadek z dobrodziejstwem inwentarza, może podjąć obronę przeciwko działaniu wierzyciela poprzez złożenie zażalenia (skargi na orzeczenie referendarza sądowego) na postanowienie sądu o nadaniu klauzuli wykonalności. Zgodnie bowiem z treścią art. 792 k.p.c. jeżeli następca ponosi odpowiedzialność tylko z określonych przedmiotów albo do wysokości ich wartości, należy w klauzuli wykonalności zastrzec mu prawo powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczoną odpowiedzialność, o ile prawo to nie jest zastrzeżone już w tytule egzekucyjnym. Z kolei niezamieszczenie w klauzuli wykonalności zastrzeżenia o ograniczonej odpowiedzialności uprawnia następcę prawnego do wystąpienia z powództwem przeciwegzekucyjnym (art. 840 § 1 pkt 1), które powinno być oparte na zaprzeczeniu osobistej odpowiedzialności dłużnika, przy czym pozostaje ono niedopuszczalne po wykonaniu tytułu wykonawczego (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 1978 roku, III CRN 310/77, Lex nr 8055).

Konfrontując powyższe z realiami niniejszej sprawy, w szczególności okresem trwania postępowania egzekucyjnego (od dnia złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji tj. 10 grudnia 2018 roku do dnia jego umorzenia wobec wyegzekwowania całej należności tj. 15 stycznia 2019 roku upłynął niewiele ponad miesiąc czasu) należy stwierdzić, że M. F. nie miał realnej możliwości skorzystania z któregokolwiek z wymienionych powyżej środków obrony przed działaniem wierzyciela. Pomijając oczywistą niemożność odwoływania się do treści art. 319 k.p.c. (tytuł egzekucyjny wydany przeciwko dłużnikowi, a nie jego spadkobiercom), skarga na orzeczenie referendarza sądowego była zasadna, jednakże skutkowałą zmianą zaskarżonego rozstrzygnięcia już po umorzeniu postępowania egzekucyjnego

(postanowienie Sądu Rejonowego w Bielsku – Białej z dnia 21 lutego 2019 roku). Z tych samych względów (uprzednie zakończenie egzekucji) brak było podstaw do inicjowania postępowania sądowego w trybie art. 840 k.p.c.

Pomimo to nie można uznać, że powód pozostaje w tego rodzaju sytuacji całkowicie pozbawiony możliwości dochodzenia swych praw. Wręcz przeciwnie, przysługuje mu roszczenie o zwrot wyegzekwowanego świadczenia, które było nienależne w świetle przepisów prawa materialnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 1978 roku, III CRN 310/77, Lex nr 8055, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2017 roku, V CNP 12/17, Lex nr 2429626, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2019 roku, III CZP 63/18, Lex nr 2607940). W postępowaniu o zwrot niesłusznie ściągniętego świadczenia, przedmiotem postępowania jest określona kwota, a nie pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego. W tym postępowaniu wykonalność tytułu wykonawczego nie ma prejudycjalnego znaczenia, gdyż w tym wypadku sąd nie bada tej kwestii, ale fakt wystąpienia zdarzenia, którego skutkiem jest wygaśnięcie zobowiązania przed jego wyegzekwowaniem, czy też ze względu na niemożność jego spełnienia wbrew woli dłużnika. O zakresie odpowiedzialności dłużnika decydują zaś każdorazowo przepisy prawa materialnego, w tym norma art. 1031 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2014 roku, I CSK 264/13, Lex nr 1523429, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 czerwca 2019 roku, I ACa 273/18, Lex 2716810). Zatem przeprowadzenie skutecznej egzekucji w stosunku do dłużnika ponad zakres jego odpowiedzialności limitowanej przepisem art. 1031 § 2 k.c., musi być rozpatrywane w kategoriach bezpodstawnego wzbogacenia wierzyciela w relacji do tego dłużnika (wyegzekwowanie należności ponad stan czynny spadku). Jeżeli przesunięcie majątkowe przybrało formę świadczenia, właściwym punktem odniesienia pozostają przepisy o nienależnym świadczeniu (art. 410 k.c.), stanowiące o szczególnym przypadku bezpodstawnego wzbogacenia, o którym mowa w art. 405 – 409 k.c. W myśl zaś art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. W tym świetle uzyskanie przez pozwaną spółkę w toku egzekucji środków wykraczających ponad kwotę 3.975,74 złotych (różnica między wartością stanu czynnego spadku, a wartością świadczeń spełnionych na zaspokojenie długów spadkowych, które zostały spłacone – art. 1032 § 1 k.c.) należało zakwalifikować jako przesunięcie majątkowe pozbawione podstawy prawnej wobec ograniczonej odpowiedzialności spadkobierców A. F. do wysokości czynnej masy spadku ostatecznie ustalonej w spisie inwentarza. Przypadek ten stanowi zatem przykład bezpodstawnego wzbogacenia w postaci nienależnego świadczenia. Z uwagi na niemożność zastosowania przysługujących środków obrony przed działaniem wierzyciela (omówione we wcześniejszej części rozważań instytucje z art. 319 k.p.c., 792 k.p.c. i 840 k.p.c.) środkiem służącym do przywrócenia stanu zgodnego z prawem po zakończeniu postępowania egzekucyjnego pozostawało roszczenie o zapłatę oparte na treści art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c., którego cel sprowadza się do odwrócenia skutków wynikających z wyegzekwowania świadczenia ponad zakres odpowiedzialności powoda wynikający z art. 1031 k.c.

Mając na uwadze powyższe należy uznać, że rozmiar nienależnego świadczenia, które zostało ostatecznie wyegzekwowane i przekazane na rzecz pozwanej spółki objął kwotę 12.127,79 złotych (16.103,53 złotych – 3.975,44 złotych). W tym miejscu niezbędnym jednak pozostaje odwołanie się do źródła pochodzenia tych środków. Jak wynika bowiem z ustaleń faktycznych, zajęte przez komornika sądowego środki pochodziły co prawda z rachunków wspólnych małżonków M. i E. F., jednakże nie były objęte małżeńską wspólnością ustawową, albowiem między małżonkami od chwili zawarcia związku małżeńskiego obowiązywał umowny małżeński ustrój rozdzielności majątkowej. Innymi słowy, samo ulokowanie środków pieniężnych w ramach rachunku wspólnego przez ich posiadaczy nie oznacza, że objęte są one współwłasnością, w szczególności że znajduje w ich przypadku zastosowanie domniemanie wynikające z art. 197 k.c. (równe udziały). Decydujący jest zakres, w jakim każdy ze współposiadaczy rachunku przyczynił się do zgromadzonej na nim ostatecznie wartości środków pieniężnych (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2012 roku, V CSK 340/11, Lex nr 1250779, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 września 2012 roku, VI ACa 495/12, Lex nr 1272020, wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 12 stycznia 2015 roku, III Ca 1221/14, Lex nr 2126227, komentarz A. Kawulskiego do art. 51a ustawy Prawo Bankowe, Lex). W toku niniejszego postępowania powód przedstawił rzetelną dokumentację (historia operacji na rachunkach bankowych k.103 – 115, 117, 119 – 166), która potwierdziła, że w toku prowadzonej egzekucji zajęto nie tylko środki stanowiące jego majątek odrębny, ale również wchodzący w zakres majątku osobistego jego żony – E. F., w kwocie 8.157,50 złotych. Z punktu widzenia prowadzonego postępowania egzekucyjnego kwota ta stanowiła przychód uzyskany z majątku

osoby trzeciej, a więc podmiotu, który nie został wymieniony formalnie w tytule wykonawczym jako dłużnik. Nie może zatem budzić większych wątpliwości nienależny charakter tak uzyskanego przez wierzyciela świadczenia, jak również prawna dopuszczalność żądania jego zwrotu, jednakże przez osobę zubożoną, czyli E. F.. Skoro jednak dokonała ona cesji przysługującej jej wierzytelności na rzecz M. F. (umowa z dnia 2 grudnia 2019 roku k.167) to powód uzyskał uprawnienie dochodzenia na drodze sądowej zwrotu wyegzekwowanego świadczenia również i w tej części (8.157,50 złotych). Nie zasługiwała przy tym na akceptację formułowaną przez pozwaną spółkę argumentacja, zmierzająca do podważenia skutków zawartej między małżonkami F. umowy przelewu wierzytelności.

Po pierwsze, jak już uprzednio zostało to wskazane, zebrany materiał dowodowy potwierdził wyegzekwowanie w toku postępowania egzekucyjnego środków pieniężnych stanowiących majątek odrębny E. F., a więc mienia, do którego egzekucja nie powinna być formalnie kierowana z uwagi na istniejący między małżonkami ustrój umowy rozdzielności majątkowej. Niezrozumiałym zatem pozostaje zarzut braku wystąpienia zdarzenia, które miało stanowić podstawę zawarcia umowy cesji, a szczegółowo opisanego w § 1 samej umowy.

Po wtóre, brak zainicjowania postępowania sądowego przewidzianego w art. 841 k.p.c. – o powództwo interwencyjne, w tym upływ prekluzyjnego terminu miesięcznego na jego wytoczenie nie oznacza, jak próbuje wywodzić strona pozwana, utraty prawa do żądania zwrotu nienależnie wyegzekwowanego świadczenia. Sytuacja ta pozostaje analogiczna do szeroko opisanego we wcześniejszej części przypadku spadkobiercy, któremu przysługuje prawo ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe, a który nie skorzystał z środków obrony przed działaniami wierzyciela. Próba forsowania poglądu prezentowanego przez pozwaną spółkę nie znajduje większego uzasadnienia, a jego istota sprowadza się do nieakceptowalnej konkluzji, zgodnie z którą osoba trzecia poprzez brak zainicjowania postępowania interwencyjnego we właściwym czasie (podkreślenia wymaga krótki termin miesięczny i jego prekluzyjny charakter) pozbawiona byłaby jakiegokolwiek możliwości odzyskania niesłusznie wyegzekwowanych od niej w toku egzekucji środków.

Po trzecie, ani z treści art. 891² § 2 k.p.c., ani z treści wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2007 roku (sygn. akt IV CSK 271/07, OSNC 2009/1/14) nie wynika przedstawiona przez pozwaną spółkę teza o niemożności kierowania wobec wierzyciela właściwego dłużnika roszczenia o zwrot wyegzekwowanych środków (por. min. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2016 roku, V CSK 48/16, Lex nr 2165600, wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 30 marca 2016 roku, II Ca 26/16, Lex nr 2049201, wyrok Sądu Okręgowego w Sieradzu z dnia 20 lipca 2016 roku, I Ca 196/16, Lex nr 2102390). Co więcej, przytoczone orzeczenie nie odpowiada realiom niniejszej sprawy, w której doszło do zajęcia środków i faktycznego ich przekazania wierzycielowi. Trudno również zgodzić się z twierdzeniem, aby w takim przypadku osobie trzeciej przysługiwała jedynie droga powództwa przeciwegzekucyjnego (k.181v), skoro po wyegzekwowaniu świadczenia jest ono niedopuszczalne (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 1978 roku, III CRN 310/77, Lex nr 8055, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2015 roku, IV CSK 272/14, Lex nr 1656513, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2019 roku, III CZP 63/18, Lex nr 2607940).

Reasumując treść poczynionych rozważań należało uznać, że łączny wymiar wyegzekwowanego świadczenia podlegającego zwrotowi na rzecz powoda obejmował kwotę 12.127,79 złotych tj. różnicę między zajętymi w toku egzekucji środkami, które zostały przekazane na rzecz wierzyciela, a wartością stanu czynnego spadku, pomniejszoną o wartość świadczeń spełnionych na zaspokojenie długów spadkowych, które zostały spłacone (16.103,53 złotych – 3.975,44 złotych) i ta wartość została zasądzona na jego rzecz od pozwanej spółki.

Powództwo podlegało natomiast oddaleniu w pozostałej części. W tym miejscu należy jedynie zaznaczyć, że brak było podstaw do przyznania na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania poniesionych w sprawie sygn. akt I Co 243/19 przed Sądem Rejonowym w Bielsku – Białej, skoro zostały one wprost przyznane na jego rzecz w punkcie 4 postanowienia z dnia 21 lutego 2019 roku. Po zakończeniu postępowania nie można już dochodzić w odrębnym postępowaniu należności z tytułu kosztów procesu poniesionych w zakończonej sprawie. Nie można dochodzić ich w czasie postępowania, przed wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie, ani korygować kwot prawomocnie już zasądzonych. Wyłączona jest więc dopuszczalność potraktowania poniesionych z tego tytułu sum jako roszczenia

podlegającego przepisom prawa materialnego. Inaczej ujmując koszty procesu poniesione w innej sprawie nie mogą stanowić szkody w rozumieniu art. 363 § 2 k.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 1971 roku, I CZ 57/71, OSPiKA 1972, Nr 6, poz. 105, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1995 roku, III CZP 8/95, OSNC 1995/6/88, Lex nr 4185, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 1996 roku, III CZP 1/96, OSNC 1996, Nr 4, poz. 57, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 1996 roku, I CKU 40/96, OSNC 1997/5/52, lex nr 29097, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2001 roku, II UKN 402/00, OSNAPUS 2002, Nr 20, poz. 501, uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2011 r.oku, III CZP 16/11, OSNC 2012/1/3, M. Prawn. 2012/1/30-31, Lex nr 794131). Tym samym koszty postępowania przyznane uprzednio w sprawie sygn. akt I Co 243/19 nie mogły być traktowane w kategoriach nienależnego świadczenia (intencja powoda wyrażona w Tabeli nr 3 – k.102) i skutecznie dochodzone w niniejszym procesie, a właściwą drogą do ich uzyskania pozostaje, w przypadku braku dobrowolnego spełnienia przez wierzyciela, realizacja postanowienia w tej części po zaopatrzeniu go w klauzulę wykonalności.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c. Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia staje się wymagalne w terminie, w którym powinno być spełnione zgodnie z art. 455 k.c. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2009 r., III CZP 102/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 75), to jest niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Powód wezwał pozwaną spółkę do zwrotu świadczenia w wysokości 12.355,01 złotych w piśmie z dnia 29 marca 2019 roku (k.38 – 39), które zostało doręczone w dniu 2 kwietnia 2019 roku (k.41) i zawierało zastrzeżony termin 7 – dniowy na jego realizację (do dnia 9 kwietnia 2019 roku). Roszczenie stało się wymagalne w dniu 10 kwietnia 2019 roku, jednakże tylko w części tj. w zakresie kwoty 3.970,29 złotych, a więc nieobejmującej zajętych środków, które należały do E. F. (8.157,50 złotych). W tej mierze powód uzyskał możliwość domagania się ich zwrotu dopiero po zawarciu umowy cesji wierzytelności (przed tą datą żądanie to mogło być kierowane jedynie przez jego żonę, co nie miało miejsca), a pismo procesowe zawierającego tego rodzaju żądanie zostało doręczone stronie pozwanej w dniu 27 stycznia 2020 roku (data odbioru pisma zawierającego zmodyfikowane żądanie pozwu).

Mając na uwadze powyższe, a także ustawowy zakaz orzekania ponad żądanie (art. 321 § 1 k.p.c.) Sąd przyznał należności uboczne od kwoty 3.970,29 złotych od dnia wytoczenia powództwa tj. 17 czerwca 2019 roku (zgodnie z żądaniem), zaś od kwoty 8.157,50 złotych od dnia następującego po dniu doręczeniu odpisu pisma procesowego zawierającego zmodyfikowane żądanie pozwu tj. 28 stycznia 2020 roku.

O kosztach procesu Sąd orzekł zgodnie z treścią art. 100 zd. 2 in principio k.p.c. uznając, że powód uległ jedynie co do nieznacznej części swego żądania (12.127,90 złotych / 12.342,01 złotych = 98 %). M. F. poniósł koszty procesu w łącznej wysokości 4.235 złotych (618 złotych tytułem opłaty od pozwu – art. 13 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w brzmieniu sprzed nowelizacji z dnia 21 sierpnia 2019 roku, 3.600 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego - § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz 17 złotych tytułem opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa).